

POSTANOWIENIE

31 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 31 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. F. i M. F.1
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z 9 grudnia 2022 r., V Ca 2889/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz M. F. i M.F.1 po 1 350 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu odpisu niniejszego postanowienia.**

Pozwany Bank spółka akcyjna w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 grudnia 2022 r. Wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania uzasadnił wystąpieniem istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), związanych z wykładnią: 1) art. 69 ust. 3 pr.bank. i odpowiedzi, czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-

odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie art. 69 ust. 3 pr.bank, uzasadnia zakwalifikowanie kredytu jako udzielonego w złotych polskich, skoro spłaty rat bezpośrednio w walucie indeksacji lub denominacji, skutkuje spełnieniem świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego oraz zaspokaja wierzyciela, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych?; 2) art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 oraz art. 385¹ § 2 k.c. w związku z motywem dwudziestym pierwszym dyrektywy 93/13 i odpowiedzi, czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul *spreadowych* nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone warunki umowne, prawidłowym jest przyjęcie nieważności całej umowy, skoro klauzule ryzyka walutowego, określające zgodnie z jednolitym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – główny przedmiot tej umowy, nie stanowią niedozwolonych (nieuczciwych) warunków umownych?

Skarżący wskazał również na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj.: art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 353¹ k.c., art. 354 k.c., art. 385¹ k.c.; art. 69 ust. 1 pr.bank., art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c., a także art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13. Powołał się również na potrzebę wykładni art. 385¹ i art. 385² k.c., w zakresie wyjaśnienia: w jaki sposób winny zostać sformułowane postanowienia wprowadzające do umowy ryzyko walutowe, by można je było uznać za wyrażone w sposób jasny i przejrzysty (jednoznaczny – w rozumieniu art. 385¹ k.c.) oraz jakie informacje o zagrożeniach (ryzykach) związanych z zawarciem kredytu indeksowanego kursem waluty obcej winny zostać przekazane konsumentowi przed zawarciem umowy, mając na uwadze brak możliwości skutecznego przewidywania przyszłych kursów walut, treść przepisów obowiązujących w chwili zawierania umowy oraz ówczesne orzecznictwo.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. to zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Powołując się na tę przyczynę kasacyjną skarżący powinien przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, wywołuje poważne wątpliwości interpretacyjne, nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany i jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Analiza skargi kasacyjnej prowadzi do wniosku, że powyższa przesłanka nie została spełniona. Sformułowane przez skarżącego zagadnienia były już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. uchwałę całej Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22; uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 oraz wyroki SN: z 5 kwietnia 2023 r., II CSKP 1075/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 775/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21).

W judykaturze Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. np. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22, i z 4 czerwca 2024 r., II CSKP 1213/22). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej również podkreśla się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu głównego przedmiotu umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, pkt 49-50;

z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Bogdan Matei i Ioana Ofelia Matei przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Jean-Claude Van Hove przeciwko CNP Assurances SA, pkt 33, i z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia znoszące mechanizm indeksacji oraz różnic kursów walutowych, pośrednio prowadzące do zaniknięcia ryzyka kursowego, bezpośrednio związanego z indeksacją kredytu do waluty (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriciuc i in., pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest również stanowisko, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się również ścisłe powiązanie ze sobą klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli *spreadu* walutowego. Klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula *spreadowa* nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającej z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji klauzule te składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm przeliczeniowy są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczępienie byłoby zabiegiem sztucznym (zob. wyroki SN: z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22; z 7 lutego 2024 r., II CSKP 1045/22; z 21 lutego 2024 r., II CSKP 225/23).

Przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że postanowienia umowy upoważniające pozwanego do jednostronnego określania wysokości wypłacanej kwoty kredytu oraz rat na podstawie ustalanego przez niego kursu franka szwajcarskiego są abuzywne, powoduje, że nie wiążą one kredytobiorców (art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c.). Sąd Najwyższy w uchwale całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej, wyjaśnił, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Stanowisko to odzwierciedla dominujący w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że w przypadku umowy kredytu indeksowanego kursem CHF, po wyeliminowaniu z niej klauzul przeliczeniowych, nie jest możliwe utrzymanie takiej umowy w mocy. W takiej sytuacji nie jest bowiem możliwe określenie zgodnego z wolą stron rozmiaru wzajemnych świadczeń, a przede wszystkim wysokości zobowiązania konsumenta względem banku. Postanowienia określające główne świadczenia stron podlegają bowiem kontroli z punktu widzenia abuzywności tylko wówczas, gdy są niejednoznaczne (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W przeciwnym razie zasady ochrony konsumenta muszą ustąpić jednoznacznej woli stron. Jeżeli jednak postanowienia te są niejednoznaczne, to w efekcie nie ma zgodnych oświadczeń woli obu stron co do związania się umową o określonej treści. Nie istnieje więc konsens w zakresie głównych świadczeń, który z perspektywy art. 385¹ § 1 k.c. podlegałby ochronie. Stąd też wynika skutek

w postaci braku związania umową w pozostałym zakresie, skoro nie są uzgodnione główne świadczenia stron, a więc elementy konstrukcyjne umowy, przesądzające o charakterze (istocie) danego stosunku prawnego (zob. wyrok SN z 13 października 2022 r., II CSKP 864/22, OSNC 2023, nr 5, poz. 50, i powołane tam orzecznictwo).

Ocenę czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Od tego też momentu klauzule abuzywne nie są wiążące dla konsumenta, chyba że konsument wyrazi świadomą wolę na objęcie go takim postanowieniem umownym. Skutek niezwiązania klauzulą abuzywną *ex tunc*, oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej taką klauzulę pozostają bez znaczenia dla niewiążącego charakteru niedozwolonych postanowień umownych. Abuzywności poszczególnych klauzul zawartych w umowie kredytu nie wyeliminowało zatem wprowadzenie w 2011 r. ust. 3 do art. 69 ustawy Prawo bankowe, w wyniku czego kredytobiorcy posiadający umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej uzyskali możliwość dokonywania spłat rat kredytu w tej walucie. Ta nowelizacja miała na celu wyeliminowanie tzw. *spreadów* bankowych, a nie zmiany istoty umowy kredytowej. Innymi słowy, nie doszło do przekształcenia takiej umowy w umowę o kredyt walutowy (zob. wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22).

Powołanie się na przyczynę kasacyjną z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20). Skarga kasacyjna powyższych kryteriów nie spełnia.

Skarżący w zakresie wykładni art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 353¹ k.c., art. 354 k.c., art. 385¹ k.c. oraz art. 69 ust. 1 pr.bank. sporządził jedno wspólne uzasadnienie, z którego dodatkowo wynika, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wypowiedział się już obszernie w tym zakresie. Ponadto przyczyna kasacyjna uzasadniona potrzebą wykładni przepisów prawa ma na celu analizę konkretnych przepisów prawa i do tego się ogranicza, a więc nie polega na jednoczesnej wykładni kilku wskazanych artykułów i poszukiwaniu na tej podstawie określonej normy prawnej, która mogła albo nie mogła zostać zastosowana w zindywidualizowanej sprawie objętej skargą kasacyjną (zob. postanowienie SN z 13 stycznia 2022 r., I CSK 1467/22). Zakres proponowanej wykładni przepisów odpowiada w części przedmiotowi sformułowanych zagadnień prawnych, omówionych wyżej. Ponadto w uchwale całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy przyjął, że w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Oznacza to, że nie jest możliwe wypełnienie powstałych w umowie luk po usunięciu z niej abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej przez odwołanie się m.in. do art. 65 k.c., art. 354 k.c. czy art. 358 § 2 k.c.

Zwrócić również uwagę należy, że w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 grudnia 2023 r. (C-28/22) wyjaśniono, że konsumentowi przysługuje prawo do domagania się odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu wskazanego w wezwaniu skierowanym do banku. Skuteczność ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 byłaby zagrożona, gdyby konsumenci powołując się na prawa, które wywodzą z tej dyrektywy, byli narażeni na ryzyko nieotrzymania odsetek za opóźnienie od kwot, które powinny im zostać zwrócone ze względu na nieważność takiej umowy od momentu upływu terminu nałożonego na bank do wykonania świadczenia, po tym jak bank otrzyma wezwanie do zwrotu żądanych kwot (pkt 86). Stan opóźnienia uzasadniający możliwość domagania się odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu

świadczenia pieniężnego powstaje, gdy konsument oświadczy, że chce skorzystać z ochrony wynikającej z dyrektywny 93/13.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[ał]

[wr]